ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 200 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հ_արաթ, 12 Դեկտեմբերի **1892** Հ_արաթ, 12 Դեկտեմբերի ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 200

Տարեկան 10 բուբլի, վեց ամիսը՝ 6 բուբլի, երեք ամիսը՝ 3 բ. 50 կ. ամիսը՝ 1 բ., հատը՝ 5 կոպեկ։
Բաժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը։

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ» կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9 ից մինչև 2-ը։ Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուներով Յայտարարութիւնների բառին 2 կ., բեկլամների համար կրկնապատիկ։

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

ԹԻՖ. ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Երկուշաբթի, դեկտեմբերի 14-ին, Հայ դերասանական մշտական խումբը կը ներկայացնէ՝

ի ՆՊԱՏ
Պ. ԱՂԱՅԵՍՆԻ
I.
ԽԱԹԱԲԱԼԱ

Կոմեդիա 4 գործող. և 6 պատկեր. Հեղինակ. Գ. Սունդուկեանցի.

II
ՊԱՌԱՒԻԸ ՀԱՆԳԻՍՏ Է ԱՆՈՒՄ։
Վոդեվ. 1 գործող. Հեղ. Ա. Կ.
Պ. Ագայեանը կը կարդայ «Փառք Աստուծոյ».

Մանակցում է ամբողջ խումբը։
Սկիզբն է 7½ ժամին։
Տեղերի գինը սովորականն է։
(382) 1—1.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող. — Անշնորհակալ Թարգմանիչներ։
Քրոնիկոն. — Այլ երեխաների ուսումնարան։ Այգեպարի աշակերտներ։ Վրացերէն նոր հրատարակութիւն։ Գրամի փոստային փոխադրումներ։ Ռուսական պատմ։ Փիլիպանից։ Ախալքալաքից։ Մոսկուայից։ Խլի-Վարաքլիսայից։ Պարսկից։ Լայպցիգից։
Հայոց կովկասեան եպիսկոպոսը Պետերբուրգում։
Ազամեանի նամակները։
Քաղաքական. — Սերբիայի ներքին կռիւները։ Քաղաքական լուրեր։
Խառն լուրեր։
Հեռագրեր։
Բանասիրական. — Լուսաւորութեան կենդրոն։
Տեղեկատուութիւններ։
Յայտարարութիւններ։

Թիֆլիս, 11 դեկտեմբ. 1892 թ.

ԱՆՇՆՈՐՀԱԿԱԼ ԹԱՐԳՄԱՆԻՉՆԵՐ

Որ մեր աշխարհաբար լեզուն, մեր նոր գրականութիւնը, ինչպես և մեր շատ գործերը, անտեղութեան են մատնուած, որ տեղից վերկացող խրթնախիթ տզալ ազգ բանաստեղծ է, վիպասան է, թարգմանիչ է, թէպէտև Հայերէն չգրաքանալ մի տող ուղիղ բան տեսել — այդ նոր չէ և ցաւալի է. այդ մասին մենք առիթ ենք ունեցել և առիթ կ'ունենանք խօսելու։

Բայց առիւի ցաւալին այն է, որ քիչ-շատ հայերէն լեզուով պարապող աշխատութիւնը, հայերէն մի սրևէ երկ թարգմանողի թարգմանութիւնը եթէ մամուլն արժանացնում է քննադատութեան — շնորհակալ լինելու փոխարէն արրատանջ են յայտնում։

Մեր աշխատակիցներից մէկը՝ Վարսամը քննադատում է Շեքսպիրի նշանաւոր «Մակբեթ» երկի Հայերէն թարգմանութիւնը։

Թարգմանիչը, կարծում ենք, պոհ պիտի լինեը, որ իւր թարգմանութիւնն արժանացել է Վարսամի քննադատութեան. նա պէտք է օգտուէը այդ քննադատութիւնից և, եթէ մի պակաս բան է գտնում այդ քննադատութեան մէջ, օրինաւոր լեզուով և փաստերով պէտք է ցոյց տար այդ պակասութիւնը։

Այդ պէտք է սպասէր, իրաւամբ, ընթերցողը թարգմանչից, որ մի որևէ լուրջ թերթում կամենում է հերքել իւր թարգմանութեան մասին գրած քննադատութիւնը։

Բայց եկէք և տեսէք, թէ Վարսամի ընդարձակ քննադատութեանն ինչ է պատասխանում «Մակբեթ»-ի թարգմանիչը.

«... Թէ ես որչափ եմ խանդարում հայ լեզուն՝ դրա մասին չի կարող դատել անանուն լրագրի Վարսամը. նա պէտք է համեստութեամբ այդպիսի խնդիրները թողնէ երեննից աւելի հմտանների քննութեան»։

Ինչ կամեցաւ դրանով ասացուցած լինել «Մակբեթի» թարգմանիչը. մթթէ դրանով հերքուեցաւ այն ամենն, ինչ որ կարդին դրել է Վարսամը «Մակբեթի» թարգմանութեան վերաբերութեամբ։

Այդ տեսակ հերքումն կարելի է տալ «Բազարնայա Թերթում» միայն, և շատ հատանական է, որ բազարի շրջմոլիկների համար գա մի հերքում լինի։

Բայց օրինաւորը, իրենց դլխի տէր մարդիկ տեսնում են, որ Վարսամը շատ լաւ կարող է «Մակբեթի» թարգմանութիւնը քննադատել. աւելի լաւ կաներ, որ թարգմանիչն աւելի հմուտ մարդկանց թողնէր «Մակբեթի» թարգմանութիւնը։

Որ այսօր դատարկ գանձարանով նստած Հրատարակչական ընկերութիւնը «Մակբեթի» թարգմանութիւնը հրատարակել է և տպագրել վարձատրութիւն չի նշանակել — այդ հանգամանքը չի կարող թարգմանութեան արժէքը բարձրացնել։

Յայտնի է, որ Հրատարակչական ընկերութեան նախկին խմբագրական ժողովը մերժել էր իրեն ներկայացրած «Մակբեթի»-ի այդ թարգմանութիւնը, իսկ այժմեան խմբագրական ժողովի այժից վեր է հայերէն մի սրևէ դրքի մասին որոշումն տալը, թէպէտև «Մակբեթի» թարգմանիչն «անհամեստութիւն» չէ համարել, որ արդէն մերժուած թարգմանութեան գնահատողը Հրատարակչական ընկերութեան այդ խմբագրական մասնաժողովն է՝ մի. խմբագրական մասնաժողով՝ որ Հրատարակչական ընկերութեան գանձարանը դատարկել է տուել «Խան-Միրանի» պէս անպէտք գրքի վրայ ընկերութեան փողերը ծախսելով։

Չէ, սա ցաւալի է, որ քննադատութեան համար փոխանակ չնորհակալութիւն յայտնելու քննադատին՝ արտնջում են և սրտնեղութիւնից մաշւում։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Առաջիկայ տարի, փետրուարից Թիֆլիսում կլոր երեխաների համար ուսումնարան է բացւում Մարիա Կասպարեան, լաւագներ են Թիֆլիսի և հարեւաններով կանուում կրպակի առջևից կապած Թոկների վրայ և կամ հեռագետ հատակելով դասատում նրանց ալիւրատ ու միւոյտ Խնչաներէն վրայ։

Հենց այդ խոշակերոցների և հացթուխների արանքում գետնուած են սակրիչները, ածելած երեսներով, մէջքերին գոտով պրկած և կապանների պոչանման թևերն ուսերի վրայ ծալած։ Նրանց ամեն մէկի առաջ նստած է մի Թուրք կամ գեղջուկ Հայ, որ կարմիր գոգնոցն առջևից կապած, օձաուի փրփուրով երեսը պատած, սակրել է տալիս երեն և ածելիի ամեն մի քերելուց հեծում ու մրմնջում է և իւր մարում չարունակ հայհոյում կոպիտ սակրիչին։

Վրանց դիմաց նստած են Թուրք կօշկակարները կամ փինաչիները, որոնք զրպուած են քոչեր կարելով կամ կարկատան անելով։

Մէկը դարպաղ կաշին առջևը ձգած ծռւում է, մէյսը կարած քոչերին կապարները է խփում, մի ուրիշը կաշուի կտորը մի կողմից տատմներով և մեա կողմից ձեռքերով բռնած ձգում ու ձգձգում է, և ապա առաջը դրած կոճղի վրայ ձգելով պղնձէ Թակով ծեծում է, աշխատելով երկարացնել կամ ամրացնել նրան։

Վերջապէս այսպես են և պարսկական քաղցրեղէններ վաճառողները, իրենց նռնդուկները, հալուանները, արքեսաքարների և մաջիւնների հարուստ պաշարով։

Պակասը լրացնում են ալիտարները (մանրավաճառ) և մսագործները, որոնց խանութների առաջ միշտ խմբուած է լինում Թէ քաղաքացի և Թէ գեղջուկ յաճախորդների խայտապղտ բազմութիւն։

Քաղաքի այս մասում ընդհանրապէս մարդիկ ապրում են աւելի երջանիկ քան Թէ ուրիշ մասերում. որովհետև ամեն օր վաբում է իւր փողոցի հետ ծուռու կոյրերի հոգաբարձութեան Կովկասեան բաժանմունքի հովանաւորութեամբ։ Աշակերտ մտնել ուզողն առաջին օրը 7—11 պէտք է լինի։ Զբաւորները ձրի են ուսանելու։ Աշակերտը պէտք է կոյր լինի երկու աչքով։

—

Այս տարի, դեկտեմբերի 5-ին, Թիֆլիսի այգեգործական ուսումնարանում քննութիւն տալով ուսարան են 19 հոգի, որոնցից 5-ը հայ են, 3-ը ռուս և 11-ը վրացի։

—

Տեղական Թերթերը հաղորդում են, որ վրաց «Ջեջլի» մանկական ամսագրի խմբագիր-հրատարակիչ տիկին Թումանովա-Մերեթելին (ծննդեամբ և ազգով հայ) իրաւունք է ստացել Թիֆլիսում իրրև իւր ամսագրին յաւելուած՝ դարձեալ վրաց լեզուով պատկերազարդ շաբաթաթերթի հրատարակելու։ Այդ նոր վրացերէն շաբաթաթերթը կոչուելու է «Կուալի», որ Լարգմանի «Ակօս»։

Փառք Աստուծոյ, հայոց ոյժերն այնքան շատացել են, որ էլ տեղ չեն գտնում հայերի մէջ և հայերի համար գործելու և տիրապետած ուրիշներին են առաջարկում իրենց ծառայութիւնն է պարծանս հայ ազգի։ Վրաց բեմի վրայ գործող հայ դերասանները ու դերասանուհիները ունինք (ի դէպ, հենց գրանց են յանձնուում հայի խայտառակ տիպ՝ ներկայացնող դերերը, որոնցով լիքն են վրացերէն համաբեթ բոլոր սլիեսները). վրացերէն գրող հայեր ունինք. վրացերէն օրացոյց կազմող հայ կայ. կան հայեր, որոնք գործում են վրաց գանազան բնկերութիւնների մէջ. էհ, վրացերէն պարբերական Լերթեր խմբագրողն ու հրատարակողն էլ վերոյիչեալ յարգոյանից տիկինն է։

—

Մայրաքաղաքի Թերթերի ասելով, առաջիկայ տարուանից գրամի պոստային փոխադրումներ են մացնուում։ Սկզբում պոստային փոխադրումների գումարը կլսուհմանափակուի 1,000 բ.։

—

Ուրբաթ, դեկտեմբերի 11-ին գար ձեալ չսառցուեցաւ Խուսիալի պոռոտ ձանապարհները խանգարուած լինելու պատճառով։

—

ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ.— Դեկտեմբերի 5-ից սկսած երկու օր ձիւն եկաւ. երրորդ օրն է, ինչ 1 արշին 2 վերշոկաչափ ձիւնը նստած է և ստատիկ քամի է փչում։ Թէ երևանի և Թէ Ամբողջ Անդրկովկասեան կողմերից պատ չէ ստացուում, երթեւեկութիւնը կարուած է ձիւնի շատութեան և քամու ստատկութեան պատճառով. մշակները չեն կարողանում ճանապարհները բանալ։ Ապրանքներով լի փուրգոնները ճանապարհներն են մնացել. դա պակաս վնաս չէ վաճառականներին։ Այս կողմերը խոտի և գարնանի խիստ Թանգութիւն է։ Երեսում է որ ձմեռը խիստ և ցուրտ կլինի։ Ասում են ստատիկ ըն. կած է։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ.— Պատահս հայ-կաթոլիկ ժողովուրդներն իրենց հոգևոր պետից հրաման են ստացել այլևս ոչ մի պահք չպահել։ Միսուներին այս մասին շատ վշտացած են, իսկ քահանաները ուրախացած։ Նրանց մէջ գտնուում են նաև երիտասարդ քահանաներ, որոնք խիստ եռանդուն կերպով հաստատ ամեն օր քարոզում են իրենց ժողովրդին, որ նրանք մի անգամ ընդ միշտ խզած բնաջինջ անեն պահքն իրենց միջից, և այնպիսի բնաջինջ, որ հետքն անգամ չմնայ Թէ այս քրիստոնեայ եկեղեցու մէջ ժամանակով պահք պահելու սովորութիւն կայ եղած։ Տարակուսելի է իսկը հաստատ, Թէ այսպիսի խոտաքարոզներն, անխարականի հրամանը ժողովրդի մէջ անշարժ հիման վրայ հաստատելու նախանձախնդրութիւնից են շարժուած, Թէ առանձին պորտաբուծութեան ազատ ասպարէզ բացուելու խնդամտութիւնից։

—

ՄՈՍԿՈՒԱՑԻՑ.— Թրմեան Հայրիկի Դրամի Ընտանիքի մասին գրած Պ. Հ. տողագրութեամբ բարեխիղճ քննադատական յօդուածները, որոնք յոյս տեսան «Նոր-Դար»-ի անցեալ համարներում, հետաքրքրութեամբ կարդացուեցան այստեղ. շատերն էլ ափսոսում են, որ այդ պատուական գրքի անկարող են այստեղ գտնել և կարդալ։ Նոյնպէս պ. Ձաղարբէգեանի «Տպաւորութիւններ», խորագրով լուրջ յօդուածները ուշադրութեամբ են կարդացուում ամեն շրջաններում։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆԴՐՈՆԸ *)

Ջ.

ԱՐԴԱՐ ՔՐՏԻՆՔՈՎ. ԱՓՐԻԿՆԵՐԻ ԹԼԻԹԱԲԱՆԸ

Կովկասեան մայրաքաղաքի բնական առաւելութիւններից ու գիւրութիւններից մէկն էլ այն է, որ ասկացի մարդ՝ եթէ այդ քաղաքի մարդու փողոցների վրայ գտնուող չքեղ հիւրանոցներում կամ ապարանքներում ապրելուց ձանձրանայ, (որ շատ է պատահում դարաղարդի, սալմասոցի կամ օդուրաթեջի յանկարծ հարստացող և Թիֆլիս գալիզ հին ֆինանսիստի հետ), այդպիսին կարող է մի քանի վայրկեանում տեղափոխուել իւր հայրենական ծննդավայրը։ Դրա համար հարկաւ է միայն գնալ Թիֆլիսի հին քաղաքամասը, ուր հանդիպին բաղանիքներն են։ Այդտեղ ազ ու ձախ անցնող փողոցների վրայ տպրում է Պարսկաստանը՝ իւր բոլոր ակնապարար հրապոյրներով։ Մի տեղ դուք կը տեսնէք մի հաչող խանութներ, որոնց մէջ Թաւրիզցի Թութքերը գերձած գրլուխներով, կեղտոտ գոգնոցներով, նարգիլէի պոտիկը բերանները, գանազան համապատասխան են պատրաստում, ինչպէս, օրինակ, փլաւ, բողբաշ, գաուրմա, ասլմա կամ գլուխ գործոց՝ լիւլաքեարար։ Այդ խանութները աղաչեսանէն են (խոշակերոց), ուր մոլիայ փախանիներով՝ չարիչաը նստած՝ վայելում են խորտիկները սարբցի կամ Թարաքեամայ Թութքերը և նրանց հետ էլ երբեմն գուռնուկցի կամ բոլնիսցի հայեր։

Մի ուրիշ տեղ հացթուխները ծխից ու մուխից սևացած կրպակներում, աչուն-քրտինք մտած խմոր են հունցում, լաւաշներ են Թխում և հարեւաններով կախում կրպակի առջևից կապած Թոկերի վրայ և կամ հեռագետ հատակելով դասատում նրանց ալիւրատ ու միւոյտ Խնչաներէն վրայ։

Հենց այդ խոշակերոցների և հացթուխների արանքում գետնուած են սակրիչները, ածելած երեսներով, մէջքերին գոտով պրկած և կապանների պոչանման Թևերն ուսերի վրայ ծալած։ Նրանց ամեն մէկի առաջ նստած է մի Թուրք կամ գեղջուկ Հայ, որ կարմիր գոգնոցն առջևից կապած, օձաուի փրփուրով երեսը պատած, սակրել է տալիս երեն և ածելիի ամեն մի քերելուց հեծում ու մրմնջում է և իւր մարում չարունակ հայհոյում կոպիտ սակրիչին։

Վրանց դիմաց նստած են Թուրք կօշկակարները կամ փինաչիները, որոնք զրպուած են քոչեր կարելով կամ կարկատան անելով։

Մէկը դարպաղ կաշին առջևը ձգած ծռւում է, մէյսը կարած քոչերին կապարները է խփում, մի ուրիշը կաշուի կտորը մի կողմից տատմներով և մեա կողմից ձեռքերով բռնած ձգում ու ձգձգում է, և ապա առաջը դրած կոճղի վրայ ձգելով պղնձէ Թակով ծեծում է, աշխատելով երկարացնել կամ ամրացնել նրան։

Վերջապէս այսպես են և պարսկական քաղցրեղէններ վաճառողները, իրենց նռնդուկները, հալուանները, արքեսաքարների և մաջիւնների հարուստ պաշարով։

Պակասը լրացնում են ալիտարները (մանրավաճառ) և մսագործները, որոնց խանութների առաջ միշտ խմբուած է լինում Թէ քաղաքացի և Թէ գեղջուկ յաճախորդների խայտապղտ բազմութիւն։

Քաղաքի այս մասում ընդհանրապէս մարդիկ ապրում են աւելի երջանիկ քան Թէ ուրիշ մասերում. որովհետև ամեն օր վաբում է իւր փողոցի հետ

*) Տես «Նոր-Դար» № 199.

— Նահե. Ս. Եա. Սարգսեանցի «Հանրաչափական ուսումնասիրութիւն, որ ընդունուեցաւ Նորին Վսեմափառութեան Մեծանուն Գերմանիոյ Կայսեր եւ Պրուսիոյ Թագաւորին Վիլհելմ Ա-ի ի Գերմանիա (Berlin) հրատարակուելիք «Mathematische Gesellschaft»-ի մէջ։

— Ա. Ա. Ալիխանեան Ճեմարանի 2-րդ մեծ դասարանի աշակերտ Ստեփան Ալեքսանդրեանի «Մեթեոր» տղայոց Ներսիսեան հիմնարկի տարեկան հանդէսին մէջ կարդացած «Ազգութիւն» տաղաչափական ուսումնասիրութիւնը, որ ընդունուեցաւ մեծ գոհունակութեամբ։

— Ազգ. Ս. Ժողովի Ներսիսեան հիմնարկի տարեկան հանդէսին մէջ կարդացուած է նաեւ Ներսիսեան հիմնարկի ուսուցչապետ Գ. Տէր-Գրիգորեանի «Ներսիսեան հիմնարկի պատմութիւնը»

գաւորել էին ամեն բան։ Փառք և պարծանք ուսանողներին, որոնք էին խախտէս գործի գլուխ կանգնող մարդիկը և որոնց անքուն գիշերների հետևանքն էր երևկոյեի արտակարգ յաջողութիւնը։ Կարգ ու կանոն պահպանելը նախատեսնուած էր. ամեն օր աշխատում էր օրքան կարելի է գոհացում տալ հանրութեանը։ Մենք էլ ի սրտէ ուրախ ենք, որ կարելի եղաւ վերջապէս Պետերբուրգի պէս տեղում չատ յաջող և նոյն իսկ բնական կերպով ներկայացնել հայոց հատարակական կեանքի մի քանի կողմերը, որ կարելի եղաւ ցոյց տալ օտարներին, ծանօթացնել Կովկասի օրդու, նրա կեանքի, սերոյ, երգի և ուրախութեան հետ։ Թող այս երեկոյեն օրինակ լինի այսուհետև կայանալիք երեկոյեների համար, և Յոյ իսկապէս ուրախանան ամենքն էլ, որ իրենց չարչարանքը զուր չանցաւ։

Հենց յաջորդ օրը մայրաքաղաքի չատ լրագրներն, առանձնապէս «Новости»-ն, խոսա յարգանքով խօսեցին հայոց երեկոյեի մասին։

Ջիւանշիր.

Պետերբուրգ.

ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ *)

—

1883, Մարտի 11, Մոսկուա։

Անցեալ կիւրակի ներկայացրինք «Մասքարատը»։ Ինչպէս նախորդ նամակիս մէջ գուշակել էի, բազմութիւնը ամենաթիչ էր։ Դանուողների մեծ մասն էլ ուսերս էին, և նոցա դերասանք և դերասանուհիք։ Ես իմ դերը, միայն ձեզ կարող եմ ասել, որ աւելի լաւ կատարելը քան Թէ առաջ, նոր փոփոխութիւններով, ծանօթանք վերջին գործողութեան, մէջ երբ պատուով չափկա պատահելով յարձակուեցայ անյայտին վրայ. մի կին, որ առաջին կարգում նստած էր, վախցաւ ու պատուով փախաւ։ Ներկայացման վերջին բոլորը 11 անգամ ծափահարելով ինձ զուրս կանչեցին։ Երմոլովա դերասանուհին ասաց Թէ «այսուհետև խորհուրդ չենք տալ Բիսքրեվին Սբրենկի դերը կատարել»։ Հայոց հատարակութեան չատ չնորհակալ եմ օրէցաչին առաջին բաժանորդական ներկայացումն էր, գարձեալ ներելի չէ... Ահա մեր հայերը...

Խաղից յետոյ գանագան արհեստներից լսածներս համեստութիւնը չի ներելը որ այստեղ մանրամասն չեմ։

Ես համաձայն եմ պ. Սպանդարեանի Հիշատակների հետ, Թէ կրթական յառաջդիմութիւն է պատահում, բայց անկողմնակի մտքով և բանիրան կրիտիկան. այլ ոչ (յիշուած է բարեկամն է, ամեն անգամ էստեղ գալուց ուրիշ հանգի պատիւ կրտաս, պատուիրում էր շերաջը Սանդրոյին։

—Վա, Մինաս ջան, էդ ինչ իս ասում. իմ ախպէրն է. գլխիս վրէն տէղ ունէ. ասաց Սանդրօն, և ապա դառնալով Յառային հրամայեց. ան, Գնրսո, ջնլդ. Պապովի լաւ չայեմէն դիւերը բեր։

—Այ, Վահան ջան, եթէ ուզում ես ամեն օր լաւ ու ժամն Թէյ խմել, կգաս էստեղ. խորհուրդ էր տալիս բարեկամին Մինասը. հինգ կոպէկով կարող ես տասը բաժակ խմել։

—Իսկ Հարկ համար, ծրտեղ ասացիր, հարցրեց երիտասարդ Սարեանը։

—Մեր եջած քարվանսարի դիմաց. լաւ խոհանոց կայ էնտեղ. տասնու հինգ կոպէկով երկու տեսակ կերակուր են տալիս։

—Այ հարիր մեր դէմ ու դէմն ասիս. էս Թուրքերն էննց լաւ փառ բոզարաչ, դաւրմա ու լուլաքեաբաթ են ուտեցնում, մէջ մտաւ Սանդրօն։

զարնայա Թերեքի անունը) գրամնեցը, որոնք ուեցենպեայի կեղծ քողի տակ ծածկուած և կատակցական ոգով գրուած, հայհոյութիւններ են. ես բոլորը միքատով կարտած և Թատրոնի նշանները դրած պահած ունիմ. ի հարկին կարող եմ մի առ մի աչքը խօթել, տատանելու ապացուցանելու համար։ Այդ տեսակ գրուածների ու գրքերի պատճառաւ, յուսահատ սենեկիս մէջ Թաղուած, անիծում էի կեանքս և ստղծողս։ Ծիղիսը ինձ չատ վիշտեր էլատուել, Թէպէտ ներողամիտ եմ։

Մարտի 21.

Ծուի բենեֆիսս. յաջող անցաւ. բատացայ մի ժամացոյցի տակի չղթայ՝ ընծայ Մոսկուայի հայ ուկեհանդից, և բոլոր ծախքերը հանելուց յետոյ մնաց ինձ 200 ր., որից մի քանի կարևոր ծախքեր անելուց յետոյ միտք ունիմ մնացեալ գումարով ուղևորուել Բեսարաբիա։ Այս սեզոնը իմ Թատերական կեանքիս լաւագոյնն է։

Ապրիլ 1.

Այսօր սկսանք փորձել «Քաղաքական մահ» գաղղիերէն լեզուով, որ պիտի ներկայացնեմ երեքշաբթի երկու գաղղիացի, մնացեալները գաղղիերէն խօսող ռուս դերասանների հետ, ռուսաց տրամատիկական Թատրոնում։ Այստեղ երկու անգամ գոնուեցայ գերմանացոց Թատրոնում, Բոստարի երեւելի դերասանին ներկայացմանը, մի անգամ «Աւազակներ» մէջ Ֆրանցի, իսկ ուրիշ անգամ մի գերմանական խաղում Ճերի մասի մէջ. երկրորդը լաւ էր, իսկ առաջինը լաւ Թէպէտ, բայց բոլորովին դուրս բնութիւնից. կրպռաւ, կրպռաւ... և զարմանալին այն է, որ ներկայացնում է Ֆրանցին մի սիրուն, գեղեցիկ և համակրելի ասպետ, այնպէս որ մարդ այսպէս նրան գեղեցիկ տեսնելով, ինքն իրեն հարցնում է Թէ արդեօք ինչո՞ւ Ամալիան, Կարօլոսը և հայրը ատում են Ֆրանցին. ինքը Ֆրանցը ատում է նրանց և բոլոր մարդկութիւնը, որովհետև ազնիւ է, որովհետև ուրիշներուն գեղեցիկ յատկութիւնները ծագը են իր ագեղութեանը... Վերջիկը Ֆրանցի ագեղութիւնը, այն ժամանակ երբ Ճանաչում բոլոր խաղն և մեծ հեղինակի փիլիսոփայական օգին և եղելութեանց կապը. արդէն նա չէ ասում այդ մեծախօսութիւնը, ուր յիշատած են իւր հոմենթոմի քիմը, բերանը և այլն։ Այսպիսի մի «Աւազակներ» տեսայ, այն էլ գերմանական մի նոր Թատեր մէջ։

Ապրիլ 16.

Հինգշաբթի երկին պիտի ներկայացնենք «Մասքարատ» հատարակութեան մի քանի անձանց խնդրանքով։

—Լաւ, ուրեմն, մի տեղ կբնաչենք։ Բայց ինչպէս է ձեր Թէյարանի անունը, ասացէք որ երկսրդ անգամ գալիս չսխալուեմ։

—Ինչ ասաւ, Թէյարան... հարցրեց Սանդրօն Մինասին։

—Այո, Թէյարան. երկնեց երիտասարդը։

—Կուրախանիս, լաւ հայերէն չիմ իմացի. Թէյարան ինչ է։

—Ծո, ձեր չայխանան է ասում էլի. հայերէն չայխանին Թէյարան են ասում։

—Վա, Մինաս, դուն էլ էսենց խոսքը բաներեմէն խօսար ինս. ծիծաղելով հարցրեց Սանդրօն։

—Ծո, ուրի օր է միասին ենք գալիս, էնքան բաներ եմ սովրել որ...

—Թէյարան... Թէյարան... ես ու իմ Աստուծը, լաւ անուն է։

—Հիմա ինս իմացար. դէ ասա։

—Ինչ ասիմ, Մինաս ջան։

—Ծո, մեր էս պարոնը հարցնում է, Թէ ձեր Թէյարանի անունն ինչ է, ասա, որ իմանայ։

—Հա, էսենց ասա Ի՛. մերը Թէյարանի անուանը, պարոն դուն իմն ինս, վրացերէնը ասում ենք—«Հարալ օխլիա մցխովրեբելեբս չայիս ադգիլն»։

—Ուզում է ասել՝ «արդար քրտինքով ապրողների Թէյարան». Թարգմանեց չերաջը։

—Լաւ անուն է. շատ լաւ անուն է, բայց այդ օրտեղ է գրած, հարցրեց Սանդրօն։

—Այ, գրսևը, վիվեսկի վրէն։

—Հայերէն։

—Չէ, ռուսերէն մէկ էլ վրացերէն.

—Ինչու հայերէն չէք գրում։

—Տիղ չկայ, պարոն ջան, վիվեսկէն նեղ է։

—Ուրեմն վրացերէնի տեղ հայերէն դրէկէք»։

—Չէ բէյ, մեր մուշտարիքը հայի վար չին կանա կարէնա։

—Իսկ ռուսերէն կարդանում են։

—Չէ. ռուսերէնը լաւ դորդովօյներն են կարդում, ան պրիստաւներըը։

Մարտի 17.

Հարցնում էք Թէ ինչ եմ մտադիր անելու. մերթէ ես գիտեմ. անշուշտ կրգնամ այնտեղ, որտեղից որ ինձ ուզենն։ Բայց դեռ ոչ ոք չէ ուզում... իմ յետդեղուկ ատողջութիւնս վատ է, որ այս ընթացքով շուտով ինձ կրտանի յաւիտենականութիւն, Թէպէտ մասը մի երջանիկ ըոպէ է, մի աննման հաճոյք, երբ մարդս կրզգայ որ բոլոր մարմինն ու հոգին դադարում են կեանքի երկար աշխատութիւնից, և կարող է ասել «տէ վիշտ չալնան կրեմ»։

Յունիսի 8.

Շատ հիւանդ եմ. ես նեղուում եմ Մոսկուայի այս օրերս արած չոքերից և ապրուստի նեղութիւնից. ապագան ինձ սարսափեցնում է... Կրնդրեմ ինձ իմաց տաք կարող եմ արդեօք Նախիջևանի սեզոնից և բարեկամաց հետ երկու կամ երեք ներկայացում տալ։ Տիղիսից Տէր-Գրիգորեանցին գրած նամակիս պատասխանը չատ. կարելի է այսպէս ասելի լաւ է. ուղում եմ մնալ Ռուստոտանում և փորձ առ փորձ ռուսերէնը սովրել և յետոյ 5 կամ 6 գվատուր դերեր սերտելու. ինձ բաւական ձեռնտու ապրուստ կարող եմ ճարել քաղաքից քաղաք չրջագալելով, ահա նպատակս, որովհետև հայոց Թատրոնը ասպարէզ չունի. ինձ ամենից գժուարը յուշիս, օգոստոս ամիսները ապրելն է, այնուհետև Նախիջևան կրգամ, չետոյ կրկին կրվերադառնամ Մոսկուա, այնտեղից պիտի գնամ անպատճառ Բեսարաբիա։

(Կը շարունակուի)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՍԵՐԲԻԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ԿԻՒԻՆԵՐԸ.

—

Անցեալները խոսելով Սերբիայի ներքին կռիւների մասին յիշեցինք, որ խնամակալ Ռիստիչը հրաժարեցրից արմատականներին և կառավարութեան գլուխ յանձնից ազատամիտներին. չնայելով, որ սկզբում չհնան գրա ժարբատանների կողմն է։ Հետևարար նա սահմանադրական կարգերին հակառակ վարմունք ունենար։ Բայց ինչն է պատճառ, որ Ռիստիչը վճռեց մի այդպիսի համարձակ և վտանգաւոր քայլ անել, ինչն էր ստիպում նրան հեռացնել արմատականներին, որոնց ձեռքն է գանուում ամբողջ երկրի Թէ վարչական, Թէ օրէնսդրական և Թէ ուեգական իշխանութիւնները։ Չի որ նոր ընտրութիւնների միջոցին կարող է պատահել, որ արմատականները դարձեալ յաղթող դուրս գան։ Ինչ դրութիւն կ'ստեղծուի այն ժամանակ։

Իսկ Ռիստիչը Թեև մարդ չէ. Թէկ հակառակորդները նրան մեղադրում են փառասիրութեան և խորամանկու-

---

Թեան համար, բայց մեևնոյն ժամանակ չեն էլ ուրանում, որ նա միշտ հաւատարիմ է և հաւատնում է իւր պատասխանատուութեանն ապրի առաջ, որ նա անկեղծօրէն ոգևորուած է սերբական ապագային իւրէնութեամբ և երբէք Սերբիայի ապագան բաղդի խաղ չի դարձնիլ։ Ինչն է ուրեմն նրան ստիպել մի այդպիսի քայլ անելու։

Գեռ մինչև այժմ էլ յայտնի չէ մեզ Ռիստիչի վարմունքի իսկական պատճառները։ Բայց մամուլի մէջ տարածուած լուր է, Թէ այդպիսի խնդիրը վերաբերում է արքայական տան գոյութեանը։ Հաստատացնում էին, որպէս Թէ արմատական կուսակցութիւնը կամաց-կամաց ազդուում է Օբրենովիչների առնչին հանրաւոր զգացմունքով և հոգ է պատրաստում Կարագէօրգևիչների առնչի համար։ Գրան ուղիղ են այդ լուրերը—դժուար է ասել, բայց չի կարելի չնկատել, որ արմատական կուսակցութիւնը կատաղութեան գիմք ազատամիտներին չանձնելու միջոցներին էր, որ Բելգրադի կառավարական Թերթում երկար բանասիրական յօդուածները դուրս էին գալիս, որոնց մէջ Օբրենովիչների առնչը մեղադրում էր Կարագէօրգևի իշխներին մատնութեան սպանելու համար։ Ինկատած այդ յօդուածների նպատակն էր ժողովրդի աչքում ձգել Օբրենովիչների վարկը։

Այդէն յայտնի է Սերբիայի ներկայ արքայական առնչը—Օբրենովիչների և մի ուրիշ իշխանական ցեղի Կարագէօրգևիչների մէջն եղած Թշնամութիւնը։ Այդ երկու ցեղերն անդադար մրցել են երկրի իշխանութիւնը միմեանց ձեռքից կորզելու համար։ Ես, պէտք է ասել, երկու առնչին էլ հաւասարապէս օգտակար է եղել հայրենիքին, երկու առնչի անունն էս իւր յարգողներն ունի ժողովրդի մէջ, Թէև, պէտք է այս էլ նկատել, Կարագէօրգևիչների հետնակութիւնը կամաց-կամաց նուազում է ժողովրդի չիշողութեան մէջ։

Բայց որպէս զի մեր ընթերցողների համար փոքր ինչ աւելի պարզ լինի այդ երկու առնչի նչանակութիւնը, ծանուանդ գրանց բռնած գրութիւնը ժողովրդի մէջ, երկու խօսքով կրսենք Սերբիայի անցեալ մի քանի դէպքերը։

Բիւզանդական կայսրութիւնը ամբողջ Բարկան Թերակղզու հետ Սերբիան էլ ձգից իւր իշխանութեան տակ։ Բայց Սերբիան գարձեալ չարունակում էր կառավարուել իւր ժառանգներով մինչև XIV-րդ գարը, մինչև որ կառավարութեան գլուխ անցաւ Հզօր մականուանուած Ստեփան Դուշանը։ Նա իւր իշխանութեանը ենթարկեց Բոսնիան, Մակեդոնիան, Ալբանիան, Բուլգարիան էլ նրա տիրապետութեան տակն էր։ Նա իրեն Թագաւոր հրատարակեց

Այդ միջոցին Գարսոն Պոպովի Թէյի նոր կատուկը բերաւ և տուաւ տիրոջը։ Սանդրօն բաց արաւ, Թէյի մի գդալ ածեց փոքրիկ Թէյնոցի մէջ և դնելով եռացրած ջրով լցրած մեծ Թէյնոցի վրայ տուաւ Գարսոյին։ Վերջինս սկսաւեպի վրայ դնելով այդ երկուորեակ Թէյնոցները, բաժակները և չաքարը վարիով տարաւ դէպի պատրաստ սեղանը։

—Առաջին անգամն եմ տեսնում այս տեսակ Թէյի պատրաստութիւն. նկատեց Վահանը Մինասի հետ մեասին սեղանին մօտենալով։

—Հա, այս Թէյարաններում այսպէս են խմում։ Այ, մեծ Թէյնոցից ջուրը կածես փոքրիկի մէջ, չետոյ փոքրիկը մեծի վրան դնելով ի՛նստակես մինչև որ Թէյը գոյնը տայ. չետոյ կածես կրխմես։ Այս էլ ասեմ, որ Թէյն ու չաքարը մի անգամ են տալիս. իսկ եփած ջուր՝ օրքան անգամ ուզես։

Շերաջն իւր բարեկամին Թիֆլիսում Թէյ խմելու օրէնքներին ծանօթացրեց։

Եւ, պէտք է նկատել, Դուշանի միջոցին Սերբիան բաւական առաջադիմութիւն գործեց՝—նա սկսեց ապրել քաղաքական և հատարակական կեանքով, ձեռք բերեց եկեղեցական անկախութիւն, գարգացրեց իւր նեղքին օյժերը, ընդարձակեց սահմանները։

Ահա այս Դուշանի միջոցին Սերբիայի իշխանութեան տակ եղած երկրների վրայ է, որ այժմ էլ աչք ունին սերբերը և երազում են մի ժամանակ վերականգնել Մեծ սերբական Թագաւորութիւնը։

Դուշանից յետոյ նրա յաջորդները անկարող եղան նրա գործերը չարունակել. վրայ հասան ներքին կռիւները, մինչև որ 1389 Թուին Կոսովայի մօտ կռուի մէջ յաղթուելով, Սերբիան ընկաւ սուլթան Մուրադի իշխանութեան տակ։ Մօտ 400 տարի քաշեց այդ գրութիւնը, որի միջոցին սերբերն անտանելի գրութեան մէջ էին ընկել Թուրքերի պատճառած նեղութիւններից։ Այդ մասին աւելորդ ենք համարում երկարատանել, որովհետև գա մեր խնդրին չէ վերաբերում։ Բաւական է ասել, որ սերբերը կորցրին իրենց ոչ միայն քաղաքական, այլ և կրօնական անկախութիւնը, սերտ հարաբերութեան եկան Թուրքերի հետ։ Ժողովուրդն սկսեց անտատանքն ու լեռները ապաստանել, Աստրնա գաղթել։ Դուրս եկան ատաղասլին խմբեր՝ հայդուկները, որոնք կազմեցին էին ազատասէր երիտասարդներից և աշխատում էին վնասել Թուրքերին, օգնել իրենց ազգակիցներին։

Այսպէս չարունակուեց երերի գրութիւնը մինչև 1804 Թիւը, երբ համարեա ամրողջ Սերբիան Թուրքերի դէմ ամի կանգնից Կարագէօրգևի իշխ առաջնորդութեամբ, որ մի չափազանց եռանդուն, խելացի և Թուրքերի դէմ կատաղի ատելութեամբ լցուած մարդ էր։ Թէև սերբերը զէնք չունէին, բայց մինչև 1812 Թիւը քաջութեամբ կրուում էին, մանաւանդ որ Նրանց օգնում էին նաև ռուսաց զօրքերը։ Բայց 1812-ին Նապոլէոնը Ռուսիա արչաւելով, ռուսները ստիպուած եղան իրենց զօրքը նա քաշել և Ռուսիայում կեզրանացնել. Թուրքերը համարձակ մրուան Սերբիա և ամեն ինչ աւեր գարձրին, կատրեցին, կողոպտեցին. երկիրը Ճանր Ճգնաժամի մէջ էր. Կարագէօրգևիչն վախաս, նշանաւոր հայդուկները կատորեցան. յայտնի ատմների մէջ երկպատակութիւն ընկաւ։

Մ. Մ.

(Վերջը միւս անգամ)

ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Եմէկ հատատանք «Gaulios»-ին, բարոն Ռէյնակը ոչ Թէ Թուենատրուել

Նեղուց չետ կամենում էր հեռանալ, որովհետև չատացում էր գինեատուն. Վահանը նրան բռնեց։

—Մինաս, ինչպէս տեսնում եմ, բոլորն էլ սատը կարգի մարդիկ են. ուրիշ աւելի լաւ տեղ չկայ, որ այսուհետև այնտեղ գնամ։

—Ինչու չկայ, կայ օրչնած. բայց այնպիսի տեղերում Թէյի բաժակը տասը կոպէկ արժէ. դու այդքան փող կրտա։

—Ի հարկէ, ոչ։

—Էհ, ուրեմն այտեղ խմիր. բաժակը մէկ կոպէկից աւել չի նստիլ եթէ չատ խմես։ Այտեղ էլ լաւ մարդիկ են. բոլորն էլ արդար աշխատանքով ապրող։ Գեղ ինչ Թէ հագուստները կեղտոտ կամ պատռած է։ Այս ասելով Մինասը ոգնեցնց բարեկամին և դուրս գնաց։

ՄՈՒՐԱՏՅԱՆ

(Պիշարունակուի)

է, այլ նրան սպանել են։ Նրա գլխի վրայ ատրճանակի գնդակի վէրք են գտել։

— Բերլինից հաղորդում են, որ Զուլուների ազգային ժողովը դաշնակցական խորհրդին առաջարկել է յանձն առնել խնդիրը յարուցանելու, որպէսզի միջազգային դաշնագիրը հաստատուի պատերազմի ժամանակ ուսումնարաններն և գեղարուեստական ժողովածուները պահպանելու համար։

— «Gaulois» թերթը հաղորդում է, որ Վատիկանում ներկայումս գտնուում է երեք պետութիւնների դաշնագրի իսկական պատճէնը։ Այդ պատճէնը, որ մօտերքս հրատարակեցին Պարիզի լրագիրներն, անկասկած կեղծ է համարուում «Gaulois» լրագիրը։

— Այս օրերս Բերլինի բոլոր Թաղերում սոցիալիստները միտինգ էին սարքել զինուորական նոր օրինագծի դէմ բողոքելու նպատակով։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սրբ մօտերքս Սպանիայի մանուկ Թագաւորը հիւանդացաւ, մինիստր-նախագահ Կանովասը, որ առհասարակ կոպիտ վարուելոյութիւն ունի, այցի թեց նրան և հարցրեց. «Դէհ, ինչպէս է ձեր առողջութիւնը, Այլֆոնսիտո» (Այլֆոնսո անուան փոքրացուցիչը)։— Մայրիկի համար ես Այլֆոնսիտո եմ,— պատասխանեց Այլֆոնս XIII-ը,—իսկ քեզ համար Թագաւոր եմ»։

—

Դեկտեմբերի 7-ին Պագուսում բռնկուեցաւ Գալիլէյի լիշատակին սարքուած տօնախմբութիւնը։ Այդ օրը լրացաւ երեք հարիւրամեակն այն ժամանակ երբ Գալիլէյը սկսել էր իւր դասախօսութիւնները Պագուսի համալսարանում։ Շատ համալսարաններ չնորհաւորական հեռագիրներ և ներկայացուցիչներ են ուղարկել։

—

Լոնդոնում այս օրերս մի օտարոտի պատ է քննուելու։ Մեղադրում է ոմն միստր Ռոբը, մեղադրում է նրանով մի փիղ, որ Լոնդոնի կենդանաբանական պարտէզի պարծանքն է։ Այդ փիղը մեղադրում է այն բանում, որ նա միստր Ռոբից յափշտակել և կուլ է տուել փողի քսակը, որի մէջ վից շիլինգ է եղել։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-ԻՆ
ՀԻՒՍԻՍԱԳԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 դեկտեմբերի.— «Бирж. Вѣд.»-ին հաղորդում է, որ մտադրութիւն կայ շաքարաւազի աւելացրած ակցիզը մտցնել 1894 Թուի սեպտեմբերի 1-ից և մինչև այդ ժամանակին իւր գործողութեան մէջ Թողնել շաքարի պուդի 40 կ. լրացուցիչ ակցիզը։

Հրատարակուած է պետական խորհրդի հետևեալ որոշումը. Նաւթի ակցիզն առնել 1892 Թուի դեկտեմբերի 15-ից Թեթև նաւթից 60 կ., ծանրից 50 կ. իւրաքանչիւր պուդի համար. մինչև այդ ժամանակ բացայայտել և աւելացրած ակցիզի հնձարկել Հանապարհին, պահեստներում և նաւթավաճառների խանութներում գտնուած բոլոր նաւթային պաշարները, բացի մաս-մաս վաճառող այն խանութներից, ուր 30 պուդից աւելի նաւթ չեն պահում։ Մինչև դեկ. 15 ն առնուած գանուած Թեթև և ծանր նաւթի պուդին լրացուցիչ ակցիզը չրվճարելու համար նաւթը Թաքցնողներին, բացի Թաքցրած նաւթը գրաւելուց կամ գրա գինը և լրացուցիչ ակցիզն առնելուց, հնձարկիչ դրամական տուգանքի ակցիզի կրկնակի քանակութեամբ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Այսօր բացուեց Հարտարապետների համագումարը։ Անդամների Թիւն է մօտ 400։ բացուած է և Հարտարապետական ցուցահանդէսը։

ՊԱՐԻԶ.— Սենատի յանձնաժողովն իրեն համար զեկուցանող է նշանակել Թրիֆֆէին։ Այդ յանձնաժողովը մեղադրում սենատականների դէմ գաղ բանալու օգտին է խօսում։

Լսում է, որ գաղ է բացում բուլանժական Նակէ, Սեն-Մարտեն, Լոգերը և Լոր պատգամաւորների դէմ։

ՎԻԵՆՆԱ.—Այստեղ էլ խնդիրը է քննում վնասուորական Հատուցութեան համար երկամեայ ժամանակամիջոց սահմանելու։

ՊԱՐԻԶ.—Պարլամենտական հետաքրքիր յանձնաժողովի երկուսայ նիստը մեծ հետաքրքրութիւն ունէր. բացայայտուած են չեկերի շատ նոր կտրոնները և բարձր Ռէյնակի նամակների պատճէնները. այսօր հարցաքննութիւնների ժամանակ Ֆլոկէն վճռապէս յայտնեց, որ ինքը փող չէ վերցրել Պանամայի ընկերութիւնից, Գիւլէ պատգամաւորը հրաժարուում է ցուցմունք անելուց, որպէս զի Կարնոյին չիսառնէ գործի մէջ։ Դերուլետն ու Կլեմանսոն 25 քայլ տարածութեամբ մենամարտեցին 6 անգամ իրար վրայ ատրճանակ արձակելով, որ անհետևանք անցաւ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 11 դեկտեմբերի.—«С. Пет. Вѣд.»-ն հաղորդում է, որ պետական խորհուրդը հաստատել է կաթոլիկ-հռովմէական եկեղեցիների վրայ հսկողութիւն նշանակելուն վերաբերեալ առաջարկը։

Պետական խորհրդի հաստատութեանը կանոնների ծրագիրը է առաջարկուած, որով արգիլուում է փոխատու գանձարանները հիմնել բազմամարդ գործարաններին մօտիկ և մինջոցները են սահմանուում այդպիսի տեղերում կատարուող գաղտնի վաչխառութիւնների դէմ։

Խմբագիրը—հրատարակիչ՝
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Անդրկովկասեան երկաթուղի

Մարդատար գնացքը Թիֆլիսից Բաթում գուրս է գնում առաւօտեան ժ. 9-ին 30 ր. և Բաթում հասնում է և րեկոյեան ժ. 9-ին 45 ր.։

Պոստային գնացքը Թիֆլիսից Բաթում գուրս է գնում ցերեկուայ ժ. 1-ին 20 րոպէ։

Պոստային գնացքը Թիֆլիսից Բաթում երեկոյեան ժ. 6-ին 50 ր. և Բաթում հասնում է առաւօտեան ժ. 8-ին 15 ր.։

Մարդատար գնացքը Բաթումից Թիֆլիս գուրս է գալիս առաւօտեան ժ. 9-ին 45 ր. և Թիֆլիս հասնում է երեկոյեան ժ. 9-ին 52 ր.։

Պոստային գնացքը Բաթումից Թիֆլիս գիշերուայ ժ. 11-ին 25 ր. և Թիֆլիս է գալիս ցերեկուայ ժ. 12-ին 25 ր.

Պոստային գնացքը Բաթումից Թիֆլիս գուրս է գալս գիշերուայ ժ. 11-ին 10 ր. և Թիֆլիս հասնում է ցերեկուայ ժ. 5-ին 50 ր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏԵՐՄԻՏ

օչնչացնում է մարդուն, կենդանիներին և սենեակի բոյսերին վնասակար միջատներին և պարազիտներին, ինչպէս են՝ բաղնիջները (Թախտաբիթի), օջիլներն և այլն, նոյնպէս և նամաքիճուներ, ինչպէս և փոր ածող ուռուցքները։ ՏԵՐՄԻՏԸ հոտ չունի, չէ կեղտոտում և չէ փչացնում սպիտակեղէններն ու կարասիքը։ Վաճառւում է ԱՄԵՆ ՏԵՂ։ Գինը 30 կ. և 1 ր.։ Պահեստը Մոսկուայում, Սուդեյնիկով փողոց, տ. Մալիչևին։ Ռոստովում-Դոնի վրայ դեղագործ Վ. Լապիցկու մօտ։

Ուղարկում եմ վերադիր վճարով ոչ պակաս քան 1 ր.

М. 10—1.

ԱՌԱՋԻԿԱՑ 1893 ԹՈՒՄԱԿԱՆԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԿԱՊԱՐԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԱՄԵՆՕՐՅԱ ԹԵՐԹ

Թիֆլիսում

Կը հրատարակուի նոյն պէսով և ծրագրով ամեն օր, բացի կիրակի, երկուշաբթի և պօշնըկին հետևող օրերից։

(Տարեայ ընթացքում «Նոր-Դար»-ը լոյս կը տեսնի առնուազն 310—320 անգամ)

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»Ը ՍՏԱՆՈՒՄ Է ԵՒ ՍԵՓՀԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«Նոր-Դար»-ի տարեկան գինն է 10 րուբլի; վեց ամսուայ՝ 6 րուբլի, Թիֆլիսից դուրս ամիսը 1 ր. 50 կ., Հատով գաւրսը՝ 7 կ., Թիֆլիսում 5 կոպ.։

ԵՒՐՈՊԱՅի, ԹԻՒՐՔԻԱՅի և այլ հեռաւոր երկիրների բաժանորդները վճարում են տարեկան 40 ֆրանկ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅի բաժանորդները վճարում են տարեկան 8 դոլլար։

«Նոր-Դար»-ին բաժանորդ են գրւում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից միայն։

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ բաժանորդ են գրւում ինչոյն «ՆՈՐ-ԴԱՐ»-ի խմբագրատունը։

Խմբագրատունը գտնւում է Պուշկինսկայա փողոցում, Սկուէրի դիմաց, Տէր Աստուրեանի տանը № 14։

Օտար քաղաքներից դիմում են խմբագրութեանը՝ Тифлисъ, въ Редакцію ежедневной газеты „НОРЪ-ДАРЪ“ կամ Tiflis (Caucase) Rédaction du journal «Nor-Dar».

Խմբագիր հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

Ծանօթութիւն. Տարեայ ընթացքում հայոց բոլոր մեծ (Թեթերից զատ շատ համարներ տալով, «Նոր-Դար»-ը կրտայ ընթերցող հասարակութեանը շատ տեղեկութիւններ և առատ ու բազմատեսակ նիւթ ընթերցանութեան համար։

BATEAUX A VAPEUR FRANÇAIS A. PAQUET ET CIE

ՆԱԻԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

„Ն. ՊԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.“

Կանոնաւոր և ուղիղ երթեւեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբաթը մի անգամ, յունուարի 25/6-ի չորեքշաբթի օրուանից սկսած և ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱԹՈՒՄ։

Բաթումից Պարիզ ուղիղ հաղորդակցութեան տոմսակները սովորական գիջումն ունին։

Բաթումից մեկնում է չորեքշաբթի, 2/14 դեկտեմբերի շոգենաւը՝ «Սիբակասին» կապիտանը՝ Բոշել։

Հաստատուած կարանտինային միջոցների պատճառով շոգենաւի մեկնելու ժամանակը կարող է փոխուել. ուստի այդ մասին և ուրիշ տեղեկութիւնները ստանալու համար բարեհաճում են դիմել ագենտներին

Բաթումում—պ. ԳԱՐԱՆԻՕՆԻՆ, Նաբերեժնայա։

Թիֆլիսում պ. Օ. Գ. ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԵԱՆԻՆ, Հայոց փողոց, տուն նախկին գեներալ Տէր Աստուրեանցի.

Բաթումում—պ. Սամուէլ Դիլդարեանին, Կոնսուլական Հրապարակ։

Նովոռոսիսկում—պ. ԼՈՒԻ ՌԵՆՕՅԻՆ։

(136 ռ.) 20—11.

ԶՈՒԻ ՍԱՓՈՉ

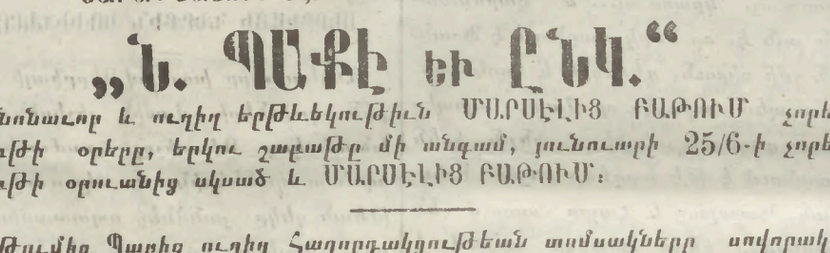

Ա. ՄԻՒՈՒԷՐԿԻՆ

(M.) 52—18

Ֆ. ՌԵԴՈՒԷՅ և ԸՆԿ.

ԲՐԵԶԵՆՏՆԵՐԻ

ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ռ—ա—ս—տ—ո—վ—ում

Մոսկուա, Իլինկա, Ռիբնի փող., Սաւրոգոստինովի դվոր № 38

(396 ռ. ա.) 20—8.

ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱՐԵԱՆՑ

ընդունելութիւնը ցերեկուայ ժամը 8-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան ժամը 6-ից մինչև 8-ը, վճեռական, կաշուի և ականջի հիւանդութիւնների համար։

Սոլոլակ, Սարովկա փ., սէփ. տուն, ՆՈՅՆ ՏԵՂՈՒՄ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՎԱՆՆԱՆԵՐ

(Քաղաքից) շքեղ և առողջապահօրէն կահաւորուած։

50—18

Բարձր դասակարգի կանայք ինչպէս և զեղչկութեամբ ամենանշանաւոր դերասանուհիները հրաժարուելնգործածել ԿՈՇԼԴ-ԿՐԻՄ ՄԸ (Cold-Creme), որ պահանջում է և իսկապէս տեսք է տալիս դէմքին։ Դրա տեղ նրանք գործ են ածում CREME SIMON (Կրեմ-Սիմոն), զեղչիկ հոտ ունեցող արտադրութիւն, որ երեք չէ փչանում և պնդացնող ու փափկացնող յատկութիւնների հետ միասին առաւելութիւն ունի պահպանելու դէմքի գոյնի չնորհալութիւնն ու երիտասարդական թարմութիւնը։

LA POUDRE SIMON (Պուդրը Սիմոն և LE SAVONA LA CREME SIMON (Օճառ Սիմոն) ունին նոյն հատը և լրացնում են նրա զարմանալի յատկութիւնները։

J. SIMON, 13 rue grando Bateliere.

ՊԱՐԻԶ, մաս-մաս վաճառւում է վարսավիրների, պարֆիւմերների և դեղագործների մօտ։

(M.) 24—4.

!!ԶԳՈՒՇԱՑԻՔ ԿԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ!!

Ա ռ ա ջ ա պ ա հ ա կ ա ն

ՈՍԿԵՐՈՒՂՆԵՐԻ ԾՈՓԻՆԻ ՕՃԱԽ

Գ ե ղ ա ֆ ո ր ճ

Գ. Ֆ. ԻՒՐԳԵՆՍԻ

ոչնչացնում է մաղձերը, արիւնից որ րոպէական, գեղչին բծերը, հնձանդները, շաքարները և ապրում է աւելորդ քրտինքը դէմ։ Առաջարկում է որպես արդուզարդի անհրաժեշտ բաներից մէկը։

Կարժէ գինը՝ 50 կ., 1/2 կոպէկը՝ 30 կ.։ Վաճառւում է բոլոր ամենայայտնի դեղատներում և դեղատնային խանութներում։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԱՆՈՏ. յորը Ռուսիայի համար Կ. Ի. ՖԵՐՊԱՅԻՆ մտահղացած է։ ԳԵՂՈՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ դեղատնային ապրանքների առևտրի բնակութեան Մուբինովի, պ. պ. Պոպովի և Սպոռոմովի դեղատներում։

(M.) 21—10.

ԼԷ ՀԱՐԴԻՆ

Ամբողջ աշխարհին յայտնի միակ իսկական

ԱԼԻՋԱՐԻՆԻ ԹԱՆԱՔ ՆԱՄԱԿՆԵՐԻ ԵՒ ՊԱՏՃԷՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ,

արքունի հատատութիւնների մէջ ճանաչուած է իբրև առաջին տեսակի, Լեթեև ջնջելի, կատարեալ սև և գեմացիուն։

ԱՄԵՆԱԼԱՒԱՆ Է

Գրքերի, վիպագրերի, արձանագրութիւնների և ամեն տեսակ գրութիւնների համար. կարելի է ստանալ Ռուսիայի բոլոր կանցելեատական պարագաների խանութներում։

Սահ. Լէօնհարդի Դեկաղենում հնարուած է միակ գործարանատէրը։

—Կնջ ջ ն ե ր ի ց խ ո ւ ս ա փ է —

(506 ր. կ.) 25—1.

Дозволено цензурою. Тифлисъ 11-го Декабря 1892 г.

Տպարան «Կաւկազ» լրագրի

Типографія, «Кавказъ» Гол. пр. домъ Читахова.